

Stanovisko Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru – Od vyhlásenia Cork 2.0 ku konkrétnym opatreniam**(stanovisko z vlastnej iniciatívy)**

(2017/C 345/06)

Spravodajkyňa: **Sofia BJÖRNSSON**

Rozhodnutie plenárneho zhromaždenia	26. 1. 2017
Právny základ	článok 29 ods. 2 rokovacieho poriadku stanovisko z vlastnej iniciatívy
Príslušná sekcia	sekcia pre poľnohospodárstvo, rozvoj vidieka a životné prostredie
Prijaté v sekcii	15. 6. 2017
Prijaté v pléne	6. 7. 2017
Plenárne zasadnutie č.	526
Výsledok hlasovania	123/0/0
(za/proti/zdržalo sa)	

1. Závery a odporúčania

1.1. Európsky hospodársky a sociálny výbor (ďalej len „EHSV“) víta vyhlásenie Cork 2.0 a konferenciu zo septembra 2016, ktorej výsledkom je vyhlásenie. Vo vyhlásení sa naďalej vyjadruje dôrazná podpora politike EÚ pre rozvoj vidieka. Vidiecke oblasti v EÚ sú rôznorodé a vykazujú rôzne danosti medzi jednotlivými členskými štátmi aj v rámci nich.

1.2. EHSV sa domnieva, že z týchto rozdielov vyplýva potreba stanoviť pri využívaní dostupných prostriedkov EÚ priority a uplatňovať strategický prístup. Východiskom pri tom musia byť priority jednotlivých členských štátov a ich regiónov a – čo je ešte dôležitejšie – iniciatívy samotného vidieckeho obyvateľstva. Povinné preskúmanie účinkov politických rozhodnutí a stratégií na vidieckej oblasti ponúka pritom aj možnosť zohľadniť osobitné charakteristiky týchto oblastí a venovať im pozornosť.

1.3. Rozvoj vidieka je prierezovou témou, ktorá sa vlastne týka všetkých politík. Je potrebná súdržnejšia politika rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja, čo si vyžaduje stabilný rozpočet pre európske štrukturálne a investičné fondy (EŠIF). EHSV konštatuje, že Európsky poľnohospodársky fond pre rozvoj vidieka (ďalej len „EPFRV“) je spomedzi európskych štrukturálnych a investičných fondov pre rozvoj vidieka najdôležitejší a zdôrazňuje, že ostatné EŠIF, napríklad Európsky fond regionálneho rozvoja (ďalej len „EFRR“) a Európsky sociálny fond (ďalej len „ESF“), by sa mali v tomto smere využívať vo väčšej miere.

1.4. Existuje značný priestor na zjednodušenie tejto politiky. EHSV sa domnieva, že je potrebné zjednodušiť predpisy pre EŠIF tak na úrovni EÚ, ako aj v rámci vykonávania politiky na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Súčasný systém je zložitý do takej miery, že niektorí potenciálni žiadatelia vôbec nepodajú žiadost.

1.5. Na mnohých miestach v Európe, zvlášť vo vidieckych oblastiach, stále chýbajú stabilné riešenia, pokiaľ ide o internetové komunikácie. EHSV sa na to pozerá veľmi kriticky. Vidiecke oblasti potrebujú širokopásmové pripojenie z dôvodu bezpečnosti, ako aj z dôvodu svojej životnej úrovne, a to napríklad na fungujúce telefónne pripojenia. Prístup k širokopásmovému pripojeniu môže byť jedným z faktorov, ktoré rozhodujú o tom, či predovšetkým mladí ľudia budú chcieť na vidieku zostať, alebo sa odsťahujú. Pre podniky a podnikateľov je prístup k službám širokopásmového pripojenia nevyhnutnosťou.

1.6. Pre vidiek má v dôsledku svojej silnej viazanosti na pôdu osobitný význam poľnohospodárstvo. Poľnohospodárska výroba je na jednej strane neoddeliteľnou súčasťou vidieckych oblastí pri zásobovaní spoločnosti udržiavateľne vyrobenými potravinami a na druhej strane je hnacou silou rozvoja vidieka. Pre EHSV je preto samozrejmosťou, že prevažná časť finančných prostriedkov z EPFRV je určená na poľnohospodárstvo. Dobré podmienky pre mladých poľnohospodárov sú základným predpokladom pre dlhodobú udržiavateľnosť poľnohospodárskej výroby.

1.7. EHSV zdôrazňuje, že trvalo udržateľný rozvoj si vyžaduje dobrú klímu pre inovácie.

1.8. EHSV konštatuje, že 17 cieľov trvalej udržateľnosti Organizácie Spojených národov a Parížska dohoda o zmene klímy (ďalej len „COP 21“) tvoria smerodajné ciele, ktoré sa týkajú všetkých politík EÚ, v neposlednom rade aj politiky rozvoja vidieka. Regionálne a miestne orgány činné vo vidieckych oblastiach sa musia aktívne zapájať do uplatňovania týchto medzinárodných dohôd.

2. Všeobecné pripomienky

Cork 2.0

2.1. V roku 1996 usporiadala Komisia konferenciu v írskom meste Cork. Táto konferencia vyústila do Corkského vyhlásenia, ktorá položila základy druhého piliera spoločnej poľnohospodárskej politiky (ďalej len „SPP“) a programov rozvoja vidieka. Na jeseň v roku 2016 usporiadala Komisia v Corku nadväzujúcu konferenciu, ktorá sa skončila prijatím vyhlásenia Cork 2.0.

2.2. Vyhlásenie bolo prijaté na základe širokého konsenzu na konferencii, ktorú zorganizovalo Generálne riaditeľstvo pre poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka za účasti približne 340 účastníkov z väčšiny členských štátov, ktorí zastupovali občiansku spoločnosť, ako aj orgány na vnútroštátnej a regionálnej úrovni, ako aj na úrovni EÚ vrátane EHSV. Na záver bolo predložené vyhlásenie s názvom *Za lepší život na vidieku*, ktoré účastníci implicitne prijali.

2.3. Východiskom vyhlásenia je politika EÚ v oblasti poľnohospodárstva a vidieka. Z určitého hľadiska je však zamerané širšie, pretože sa v ňom odkazuje na ciele Organizácie Spojených národov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja (Agenda 2030)⁽¹⁾ a na Parížsku dohodu o zmene klímy (COP 21)⁽²⁾.

2.4. Na začiatku sa uvádzajú dôvody prijatia vyhlásenia a následne desať bodov ako usmernenia pre politiku:

- Bod 1: Podpora prosperity vidieka
- Bod 2: Posilnenie vidieckych hodnotových reťazcov
- Bod 3: Investície do vidieckej životaschopnosti a vitality
- Bod 4: Zachovanie vidieckeho prostredia
- Bod 5: Riadenie prírodných zdrojov
- Bod 6: Podpora opatrení v oblasti klímy
- Bod 7: Stimulácia znalostí a inovácií
- Bod 8: Posilnenie riadenia vidieka
- Bod 9: Zlepšovanie vykonávania politík a ich zjednodušovanie
- Bod 10: Zlepšenie výkonnosti a zodpovednosti

2.5. Vyhlásenie je založené na komplexnom prístupe k rozvoju vidieka. Silnou stránkou vyhlásenia je jeho rozsah a obsah, pretože sa v ňom zohľadňujú všetky aspekty nevyhnutné pre životaschopnosť a trvalo udržateľný rozvoj vidieka v EÚ. EHSV sa však domnieva, že rozsah je zároveň aj slabým miestom, pretože vytvára zložitost, ktorá nenecháva žiadne miesto pre užšie zameranie na úrovni EÚ. EHSV v súvislosti so zásadnými úlohami v oblasti rozvoja vidieka zdôrazňuje, že zabezpečenie konkrétnych výsledkov si vyžaduje cieľové využívanie dostupných prostriedkov. Stanovovanie cieľov musí vychádzať z priorit daného členského štátu alebo regiónu a – čo je ešte dôležitejšie – iniciatív vidieckeho obyvateľstva.

⁽¹⁾ Pozri stanovisko na tému *Ďalšie kroky smerom k udržateľnej budúcnosti Európy* (pozri stranu 15 tohto úradného vestníka).

⁽²⁾ Stanovisko na tému *Po parížskej konferencii* (Ú. v. EÚ C 75, 10.3.2017, s. 103).

2.6. Obsahovo sa vyhlásenie Cork 2.0 podobá vyhláseniu z roku 1996, odlišuje sa však od neho v tom, že teraz sú doňho zahrnuté aj ochrana klímy a digitalizácia.

2.7. EHSV sa považuje za dôležitý prvok pri vykonávaní vyhlásenia a žiada Komisiu, aby v budúcnosti predkladala správy o pokroku pri vykonávaní.

Fondy EÚ pre rozvoj vidieka

2.8. Vo všetkých členských štátoch EÚ existujú na vnútroštátnej alebo regionálnej úrovni programy rozvoja vidieka, ktoré sa financujú sčasti z EPFRV a sčasti z vnútroštátneho rozpočtu (z verejných alebo súkromných zdrojov). Tieto programy zahŕňajú opatrenia, ktorými sa má prispieť k trvalo udržateľnému rozvoju v troch rovinách – ekologickej, sociálnej a hospodárskej. Vypracúva ich príslušný členský štát alebo príslušný región a schvaľuje ich Komisia.

2.9. EPFRV je súčasťou európskych štrukturálnych a investičných fondov (takzvaných EŠIF), spoločne s Kohéznym fondom, Európskym fondom regionálneho rozvoja (ERFR), Európskym sociálnym fondom (ESF) a Európskym námorným a rybárskym fondom (ENRF). Na technické využívanie fondov sa vzťahujú spoločné ustanovenia⁽³⁾. Každá krajina má okrem toho vyrokované spoločné partnerské dohody pre fondy, v ktorých sú stanovené priority pre vykonávanie opatrení. Je to súčasťou uskutočňovania cieľov stratégie Európa 2020. Existuje teda úzka väzba medzi jednotlivými fondmi a stratégiou pre súčinnosť fondov.

2.10. V rámci EPFRV existujú siete pre vidiek, ktoré pôsobia sčasti na úrovni EÚ ako Európska sieť pre rozvoj vidieka, sčasti na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Tieto siete sú platformami pre kontakty a výmenu skúseností a zlepšujú predpoklady riadneho vykonávania programov rozvoja vidieka a plnenia ich cieľov.

2.11. Výbor regiónov zadal vypracovanie štúdie k otázke, v akej miere sa využívajú EŠIF na rozvoj vidieka⁽⁴⁾. Neprekvapuje, že o väčšinu prostriedkov na tieto účely sa žiadalo a žiada z EPFRV z tohto fondu. Podiel ostatných fondov je v porovnaní s týmto fondom malý až veľmi malý. EHSV sa zasadzuje za zvýšenie tohto podielu, pretože rozvoj vidieka predstavuje pre súdržnosť Únie horizontálnu otázku zásadného významu.

2.12. EŠIF boli a naďalej sú najdôležitejším prostriedkom EÚ na uskutočňovanie zámerov formulovaných v Corkskom vyhlásení. Ďalšie obdobie finančného plánovania EÚ začína v roku 2021, pričom navrhovanie opatrení pre toto obdobie bude mať rozhodujúci význam pre to, ako dobre sa budú dať uskutočniť ciele vyhlásenia Cork 2.0. EHSV tiež konštatuje, že na vykonávanie vyhlásenia a politických cieľov je potrebný stabilný rozpočet pre EŠIF.

3. Ďalšie opatrenia

Posudzovanie vplyvu na vidiek

3.1. V bode 1 vyhlásenia sa požaduje mechanizmus posudzovania vplyvu na vidiek, ktorým sa zabezpečí, aby sa potenciál vidieka odrážal v politikách a stratégiách EÚ. Pri poľnohospodárskej politike a politike rozvoja vidieka sa musí prostredníctvom medziodvetvových koncepcií vychádzať z identity a dynamiky vidieckych oblastí, pričom by mali podporovať udržateľnosť, sociálne začlenenie a miestny rozvoj.

3.2. Posudzovanie vplyvu na vidiek znamená objektívne a systematické zohľadňovanie osobitných pomerov vidieckych oblastí a ich rešpektovanie. Môže byť prostriedkom, ako zistiť, aký vplyv budú mať politické rozhodnutia na vidiek, aby sa predišlo negatívnym dôsledkom.

3.3. Posudzovanie vplyvu na vidiecke oblasti sa vykonáva napríklad vo Fínsku, Spojenom kráľovstve a Kanade. Môže byť povinné alebo dobrovoľné. V Severnom Írsku je takéto posudzovanie od roku 2016 stanovené zákonom. Systémy jednotlivých krajín sa podobajú.

3.4. Aby bolo takéto posudzovanie účinné, musí byť povinné. Tvorcom politik musí poskytnúť dobré podklady pre ich rozhodnutia. Posúdenie vplyvu na vidiek, ktoré sa obmedzuje na prieskumy a konštatovania, ale nemá vplyv na prijímanie rozhodnutí, však nemá zmysel.

⁽³⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013.

⁽⁴⁾ <http://cor.europa.eu/en/documentation/studies/Documents/Evolution-Budget-Dedicated-Rural-Development-Policy.pdf>.

3.5. Okrem toho si treba uvedomiť, že v rámci EÚ a v rámci jedného členského štátu neexistuje len jeden vidiek, ale rôzne, vzájomne odlišné vidiecke oblasti, každá s inými možnosťami a danosťami. To sa musí odraziť aj na posudzovaní vplyvu na vidiek a v politike na úrovni EÚ, ako aj v členských štátoch, ak má rozvoj vidieka prebiehať úspešne. Vidiecke obyvateľstvo takisto zohráva úlohu pri formovaní miestnej identity a jej rozvoji, ako aj v rámci diskusií a rozhodovania o tom, do akej miery sa má zachovať vidiecky charakter.

LEADER a miestny rozvoj vedený komunitou

3.6. V bode 8 vyhlásenia sa uvádza, že je potrebné nadviazať na úspech a prístup metódy LEADER v zmysle metódy „zdola nahor“. EHSV vyjadril v mnohých dokumentoch svoje stanoviská k politike súdržnosti EÚ, k partnerstvám existujúcim v jej rámci, k metóde LEADER a aj k novej metóde miestneho rozvoja vedeného komunitou (CLLD).

3.7. EHSV sa pripojil k analýze, ktorú Komisia uviedla už vo svojej tretej správe o hospodárskej a sociálnej súdržnosti z roku 2004, konkrétne k tomu, že politickým cieľom je prispievať k vyváženějšímu rozvoju prostredníctvom znižovania rozdielov, zabráňovania vzniku územných rozdielov, ako aj kombinácie regionálnej politiky a odvetvových politík⁽⁵⁾.

3.8. Výbor však konštatuje, že tento cieľ nebol dosiahnutý a že je potrebná integrovanejšia politika rozvoja vidieka a regionálneho rozvoja.

3.9. EHSV takisto privítal zásadu partnerstva ako účinný spôsob podpory programov v rámci EŠIF. Zásada partnerstva znamená, že do procesov sú okrem tradičných hospodárskych a sociálnych aktérov zapojené aj organizácie občianskej spoločnosti, partneri z oblasti životného prostredia, mimovládne organizácie, ako aj organizácie na podporu rovnosti medzi mužmi a ženami.

3.10. Metóda LEADER je osvedčeným nástrojom rozvoja, prostredníctvom ktorého sa verejnosť a občianska spoločnosť môžu zapojiť do miestnych partnerstiev. EHSV už v roku 2011 uviedol, že by táto metóda mala mať tiež prístup k prostriedkom zo všetkých európskych štrukturálnych a investičných fondov. Pôsobila aj ako pozitívna hnacia sila pri zlepšovaní prepojenia medzi mestom a vidiekom⁽⁶⁾. Táto metóda sa dá použiť aj v mestských oblastiach, čo sa však podľa EHSV nesmie diať na úkor rozvoja vidieka.

3.11. V programovom období 2014 – 2020 sa v rámci metódy LEADER začal miestny rozvoj vedený komunitou (CLLD, *Community-Led Local Development*) uplatňovať ako nový nástroj, ktorý sa môže financovať spoločne zo štyroch európskych štrukturálnych a investičných fondov. Miestny rozvoj dokážu najúčinnnejšie rozvíjať tí, ktorí tam žijú, pracujú a poznajú miestne pomery.

3.12. Minimálne päť percent finančných prostriedkov z EPFRV by sa malo využiť na miestny rozvoj vedený komunitou. Vzhľadom na štruktúru, ktorú to so sebou prináša – pri využití jedného z fondov je potrebné riadiť sa štyrmi rôznymi súbormi pravidiel – je racionálne a jednoduché využívanie sotva možné. Komisia by pred nadchádzajúcim programovým obdobím mala predložiť návrhy na výrazné zjednodušenie a stanoviť dolnú hranicu pre podiel prostriedkov z fondov pre túto metódu, aby miestny rozvoj vedený komunitou dokázal plne rozvinúť svoj potenciál ako nástroj pre vidiek, ako aj pre mesto.

Služby a práca

3.13. Služby a práca sú určujúcimi faktormi, pokiaľ ide o to, do akej miery sú ľudia ochotní alebo schopní zostať bývať na vidieku alebo sa tam presťahovať. Všeobecne prevláda v EÚ tendencia migrácie obyvateľstva z vidieka do miest, ktorá vedie k zostupnej špirále a znižuje možnosť uskutočnenia cieľov EÚ a Organizácie Spojených národov v oblasti trvalo udržateľného rozvoja. Demografický rozvoj môže v budúcnosti predstavovať výzvu a mladí aj starší obyvatelia vidieka musia mať podmienky na dobrú kvalitu života.

⁽⁵⁾ Stanovisko na tému *Územná súdržnosť* (Ú. v. EÚ C 228, 22.9.2009, s. 123).

⁽⁶⁾ Stanovisko na tému *LEADER ako nástroj miestneho rozvoja* (Ú. v. EÚ C 376, 22.12.2011, s. 15).

3.14. Pokiaľ ide o dostupnosť základných verejných a komerčných služieb v oblastiach vzdelávania, zdravia a starostlivosti, pôšt, obchodov s potravinami, verejnej miestnej dopravy atď., do popredia môžu vystúpiť rozdiely medzi vidieckymi a mestskými oblasťami. To môže byť pre ľudí smerodajné pri rozhodovaní, kde chcú alebo môžu bývať. Pre rodiny s deťmi môže napríklad dostupnosť zariadení starostlivosti o deti zohrávať rozhodujúcu úlohu v tom, do akej miery sa rodičia môžu venovať pracovnej činnosti. V niektorých častiach Európy je dostupnosť služieb na vidieku všeobecne horšia ako v mestách. Tento problém by mal zohľadniť v procese priestorového plánovania, aby sa zabezpečilo, že sa nezhorší kvalita života vo vidieckych oblastiach.

3.15. Vo viacerých krajinách EÚ je nezamestnanosť na vidieku vyššia ako v mestách. V tejto súvislosti však existujú veľké rozdiely, ktoré sa odrážajú v štatistikách Eurostatu ⁽⁷⁾. Zároveň sa niektoré podniky sťažujú na ťažkosti pri nábore kvalifikovaných pracovných síl vo vidieckych oblastiach. V súvislosti s tým možno pozorovať nevyvážený stav ponuky a dopytu. Táto tendencia sa prejavuje tým, že mladí ľudia, ktorí chcú získať odborné vzdelanie, sa odsťahujú do miest, kde sa nachádzajú univerzity a vysoké školy, a už sa nevrátia.

3.16. Vytvoriť podmienky na usídlenie prisťahovalcov, najmä ich rodín, je a v budúcnosti bude pre obyvateľov vidieka výzvou. Treba podporovať snahu o vzájomnú úctu a rešpekt a ich zachovanie. Vidiecke oblasti môžu prisťahovalcom ponúknuť dobré životné podmienky. V prípade krajín s vysokým počtom prisťahovalcov – napr. utečencov – a vysokým prílivom pracovnej sily môže byť nájdenie práce komplikované, avšak zároveň to predstavuje príležitosť na nábor pracovníkov.

3.17. Oblasťam zamestnanosti a vzdelávania sa vo vyhlásení venujú najmä body 3 a 7. Otázka služieb sa tam rieši skôr nepriamo. EHSV sa domnieva, že iniciatívy Únie majú pre rozvoj význam priamo aj nepriamo, v neposlednom rade pre tvorbu pracovných miest stimulovaním podnikov. Prístup k službám je vo väčšej miere v právomoci jednotlivých štátov, hoci napríklad EŠIF môžu pôsobiť ako katalyzátor.

Poľnohospodárstvo a rozvoj vidieka

3.18. Územie EÚ sa približne z 85 % skladá z poľnohospodárskej a lesnej pôdy, pričom existujú veľké rozdiely medzi jednotlivými krajinami a regiónmi. Kultúrna krajina vytvára predpoklad na výrobu potravín a krmív, energie a vlákien. Okrem toho je zdrojom zachovávanie a poskytovania verejných statkov, napr. bohatej fauny a flóry. V rámci krajiny sa odlišujú vidiecke oblasti od mestských a krajina je jedinečným aspektom vidieka v EÚ. Pre vidiek má v dôsledku svojej silnej viazanosti na pôdu osobitný význam poľnohospodárstvo. V bodoch 4 a 5 vyhlásenia ide o zachovanie vidieckeho životného prostredia a riadenie prírodných zdrojov. Podmienky pre udržateľné využívanie a riadenie majú zásadný význam pre „vnútorné hodnoty“ krajiny, kvalitu vody a biodiverzitu.

3.19. Poľnohospodárska výroba sa vo vyhlásení síce spomína, prevažne však iba nepriamo. Text si možno vyložiť tak, že poľnohospodárska výroba (výroba potravín) sa do určitej miery považuje za samozrejmosť. Ako sa uvádza vyššie, vyhlásenie sa konkrétnejšie zaoberá zachovaním a riadením prírodných zdrojov. EHSV poukazuje na to, že poľnohospodárstvo je neoddeliteľnou súčasťou vidieckych oblastí, pretože na jednej strane zásobuje spoločnosť udržateľne vyrobenými potravinami a na druhej strane je hnacou silou rozvoja vidieka. Ľudia zamestnaní v poľnohospodárstve a lesnom hospodárstve tvoria značnú časť vidieckeho obyvateľstva, vytvárajú pracovné miesta a zabezpečujú dopyt po službách. Dôležitým aspektom v tejto súvislosti je to, že ľudia vstupujúci na trh práce v poľnohospodárstve, a medzi nimi práve aj tí mladší, musia dostať šancu na prevzatie poľnohospodárskeho podniku a na rozvíjanie svojej činnosti. Podiel mladých poľnohospodárov je nízky, pričom sa musí uľahčiť generačná výmena.

3.20. Trvalo udržateľná poľnohospodárska výroba si vyžaduje rovnováhu medzi tromi rozmermi trvalo udržateľného rozvoja – hospodárskym, sociálnym a environmentálnym. Hospodárske aspekty môžu byť niekedy rozhodujúce riadenie prírodných zdrojov. Ako príklad možno uviesť lúky a pastviny bohaté na rôzne druhy, ktoré postupne miznú, pretože živočíšna výroba so zvieratami chovanými na pastvinách je čoraz menej výhodná, čo má následne negatívny účinok na biologickú rozmanitosť. Je to jasným príkladom toho, že nedostatočná hospodárska udržateľnosť podnikov môže byť pre životné prostredie nevýhodou a že poľnohospodári musia dostať kompenzácie za svoje environmentálne činnosti.

⁽⁷⁾ http://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Unemployment_statistics_at_regional_level.

3.21. EHSV sa domnieva, že poľnohospodárstvo predstavuje pre rozvoj vidieka oblasť, pre ktorú je EPFRV smerodajný a aj by takým mal byť. Prevažná väčšina finančných prostriedkov EPFRV je oprávnené vyhradená na poľnohospodársku činnosť, napr. v podobe environmentálnych platieb, zvyšovania kvalifikácie, platieb pre oblasti so znevýhodnenými prírodnými podmienkami a investičnej pomoci. Iné oblasti EPFRV, ako je napríklad energetika, širokopásmové pripojenie a podpora inovácií, majú pozitívny vplyv na vidiecke oblasti v širšom zmysle. Pritom je poľnohospodárstvo zároveň úplne normálna podnikateľská činnosť, čo znamená, že by táto cieľová skupina nemala byť vylúčená z nároku na prostriedky z iných európskych štrukturálnych a investičných fondov.

3.22. Dnešných poľnohospodárov a lesníkov možno vnímať jednak ako tvorcov krajiny jednak ako ochrancov krajiny vytvorenej predchádzajúcimi generáciami. Pre mnohých ľudí je kultúrna krajina, ktorá je obhospodarovaná, dôležitým faktorom vyššej kvality života, ktorej význam pre voľný čas, oddych na čerstvom vzduchu a cestovný ruch netreba podceňovať. Hodnota krajiny a pôd môže rôznym spôsobom poskytovať podnikateľské príležitosti a zdroje obživy.

3.23. K vyváženejšiemu územnému rozvoju by mal patriť aj prechod na trvalo udržateľné potravinové systémy⁽⁸⁾. Vypracovanie holistického prístupu k potravinárskym systémom má zásadný význam pre riešenie hospodárskych, ekologických a sociálnych problémov v súvislosti s výrobou a spotrebou potravín a dosiahnutie úspešnej realizácie iniciatív na rôznych úrovniach a v rôznych odvetviach. K iniciatívam tohto druhu patrí napríklad podpora krátkych zásobovacích reťazcov s cieľom podporiť rozvoj vidieka poskytovaním zdravých a čerstvých potravín spotrebiteľom⁽⁹⁾. Bolo by to prínosom tiež pre miestne hospodárstvo a miestnu poľnohospodársku výrobu.

Inovácia

3.24. Treba neustále zdôrazňovať význam inovácií pre rozvoj vidieka, ktorý vedie k vzniku a uskutočňovaniu nových myšlienok. Inovačnými riešeniami sa vytvárajú predpoklady pre trvalo udržateľnú spoločnosť, pričom vidiecke oblasti môžu prispieť napríklad k ekologickejšiemu hospodárstvu, ktoré rešpektuje ekologické cykly, a klimaticky inteligentným riešeniam a k tomu, aby sa mohol dosahovať väčší objem výroby s menšími nákladmi. Odovzdávanie poznatkov a prístup k nim sú kľúčovými faktormi pre realizáciu inovačných nápadov.

3.25. Nové technológie a nové inovačné výrobné metódy sú vhodnými predpokladmi dosiahnutia udržateľnejšej poľnohospodárskej výroby, čo vedie k prísnejším normám v oblasti dobrých životných podmienok zvierat, a tiež predstavujú vhodný základ pre možnosť vyrábať viac s menšími vstupmi, ako sú napríklad hnojivá alebo prostriedky na ochranu rastlín. Nové techniky a využitie inovácií si v mnohých prípadoch vyžadujú značné investície, ktoré sa pre jednotlivých podnikateľov v poľnohospodárstve môžu spájať s vysokým rizikom. Podnikateľ často nemôže niesť takéto riziko sám. Na podporu technológií a postupov, po ktorých je v spoločnosti dopyt, by mala byť k dispozícii investičná podpora napr. z programu na rozvoj vidieka. Môže dôjsť k logickému konfliktu medzi technickým pokrokom a ponukou pracovných miest, keďže zvyšujúca sa mechanizácia a štrukturálny vývoj v mnohých prípadoch vedú k strate pracovných miest. Tento rozvoj však môže viesť aj k hospodársky stabilnejším pracovným miestam.

3.26. Stratégie pre inovácie, resp. ich zavádzanie sa musia riadiť potrebami a nie dostupnosťou prostriedkov. V bode 7 vyhlásenia sa zdôrazňuje potreba rozširovať poznatky a technické a sociálne inovácie, ako aj spoluprácu aktérov pri využívaní a odovzdávaní informácií. V tejto oblasti sa môžu využiť iniciatívy Spoločenstva, ako je európske partnerstvo v oblasti inovácií (EIP), napr. EIP-Agri, so svojim prístupom zdola nahor, a to tak, že sa zabezpečí prepojenie, komunikácia a výmena medzi aktérmi na rôznych úrovniach a bude sa vychádzať najmä z praktickej podnikateľskej činnosti. Na intenzívnejšiu podporu inovácií vo vidieckych oblastiach by mohlo byť vhodné využiť sprostredkovateľa v oblasti inovácií.

Digitalizácia

3.27. Prístup k vysokorýchlostným širokopásmovým službám je v dnešnej spoločnosti nevyhnutnou súčasťou infraštruktúry a predpokladom fungujúcej spoločnosti, a to rovnako v meste, ako aj na vidieku, pričom ovplyvňuje dostupnosť pracovnej sily, ako aj prístup k pracovným príležitostiam. Táto tendencia sa prejavuje tým, že vývoj sa v narastajúcej miere realizuje online. Na mnohých miestach v Európe, zvlášť vo vidieckych oblastiach, stále chýbajú stabilné riešenia. EHSV sa na to pozerá veľmi kriticky. Vidiecke oblasti potrebujú širokopásmové pripojenie z dôvodu bezpečnosti, pokiaľ ide napríklad o fungujúce telefónne prepojenia, ako aj z dôvodu svojej životnej úrovne, pokiaľ ide napríklad

⁽⁸⁾ Stanovisko EHSV na tému *Udržateľnejšie potravinové systémy* (Ú. v. EÚ C 303, 19.8.2016, s. 64).

⁽⁹⁾ Toto je predmetom stanoviska z vlastnej iniciatívy EHSV na tému *Príspevok občianskej spoločnosti k vypracovaniu komplexnej potravinovej politiky v EÚ*, ktoré bude pravdepodobne prijaté v decembri 2017.

o fungujúcu televíziu. Prístup k širokopásmovému pripojeniu môže byť jedným z faktorov, ktoré rozhodujú o tom, či predovšetkým mladí ľudia budú chcieť na vidieku zostať, alebo sa odsťahujú. Podniky potrebujú širokopásmové pripojenie, pretože vo väčšine prípadov nemôžu vykonávať svoju činnosť bez fungujúcich širokopásmového pripojenia. Uviesť možno tieto príklady: platobné riešenia v spoločnosti, ktorá stále viac uprednostňuje bezhotovostný styk, účtovníctvo, elektronický obchod alebo komunikácia so zákazníkmi. Podnikanie v poľnohospodárstve je príkladom oblasti, v ktorej majú IKT so svojimi novými technickými riešeniami čoraz väčší význam.

3.28. Vo vyhlásení sa zdôrazňujú nevyhnutnosť a možnosti digitalizácie. EHSV sa domnieva, že tam, kde na šírenie širokopásmového pripojenia nestačia trhové sily – čo je vo vidieckych oblastiach častým javom –, je potrebné zasiahnuť poskytnutím podpory. EHSV sa domnieva, že EFRR by mal byť hlavným zdrojom podpory infraštruktúry, zatiaľ čo EPFRV by sa mal využívať na podrobnejšie a cielenejšie opatrenia. V tomto kontexte pomáha Európska investičná banka a Európsky fond pre strategické investície, a to napr. prostredníctvom využívania inovačných finančných nástrojov.

Význam vidieckych oblastí pre obehové hospodárstvo a zmenu klímy

3.29. Vidiecke oblasti zohrávajú významnú úlohu v obehovom hospodárstve. Vo vyhlásení sa o obehovom hospodárstve hovorí v bode 6 (podpora opatrení v oblasti klímy) – poskytuje však aj ďalšie výhody, o ktorých sa hovorí v stanovisku EHSV na tému *Balík predpisov o obehovom hospodárstve*⁽¹⁰⁾. Medzi mestom a vidiekom je potrebný trvalo udržateľný obeh, a to nielen z hľadiska zdrojov, ale aj preto, aby sa tým podporilo poľnohospodárstvo a znížila potreba dovážaných zdrojov. Vidiecke oblasti tak môžu vo významnej miere prispieť k spoločnosti, ktorá viac rešpektuje ekologické cykly, pretože na jednej strane môžu zabezpečovať používanie odpadových produktov ako zdrojov, napríklad ako hnojív alebo zúrodňujúcich látok, a pretože na strane druhej môžu dodávať energiu z obnoviteľných zdrojov a biomateriály.

3.30. Jeden z krokov k zníženiu emisií škodlivých pre klímu spočíva v používaní menšieho množstva fosílnych palív a väčšieho množstva obnoviteľných zdrojov energie. Vidiecke oblasti môžu aj v tejto oblasti vo významnej miere prispieť prostredníctvom výroby slnečnej, veternej a vodnej energie, ale aj bioenergie. Výroba energie z obnoviteľných zdrojov sa však môže stať pre človeka aj pre životné prostredie citelnou záťažou, preto je potrebné zohľadniť všetky aspekty trvalo udržateľného rozvoja.

3.31. V súvislosti so zmenou klímy je potrebné jednak tlmiť jej dôsledky a jednak sa jej dôsledkom prispôbovať. Vidiecke oblasti majú vďaka rozsiahlym poľnohospodársky využívaným plochám a lesom veľký potenciál ako záchyty uhlíka, čím prispievajú k zníženiu emisií škodlivých pre klímu, kým výroba sama osebe prispieva k takýmto emisiám. Na zníženie týchto emisií je potrebné použiť najlepšie dostupné techniky. Na všetkých úrovniach – od výrobcov až po orgány prijímajúce rozhodnutia – sa musí uskutočňovať budovanie spôsobilostí, pri ktorom je potrebné mať stále na zreteli investičné príležitosti.

3.32. Na záver možno konštatovať, že vidiecke oblasti disponujú významným potenciálom, na základe ktorého môžu prispievať k trvalo udržateľnej spoločnosti a tým aj k cieľom trvalej udržateľnosti Organizácie Spojených národov (Agenda 2030) a plneniu Parížskej dohody o zmene klímy (COP 21), čo jasne vyplýva z vyhlásenia Cork 2.0. Ide však o veľké výzvy, ktorých zvládnutie si v prenesenom aj konkrétnom význame vyžaduje investície.

Zjednodušenie

3.33. V súvislosti s podporou z prostriedkov EÚ často počuť sťažnosti, že je príliš zložitá pre jej príjemcov, ako aj pre orgány. Zložitou touto politikou sa zaoberá bod 9 vyhlásenia. EHSV sa domnieva, že je potrebné zjednodušiť vykonávanie politiky tak na úrovni EÚ, ako aj na vnútroštátnej a regionálnej úrovni. Súčasný systém je zložitý do takej miery, že niektorí potenciálni žiadatelia vôbec nepodajú žiadosť, v dôsledku čoho možno túto zložitú vnímať ako prekážku pre vykonávanie politiky a dosiahnutie jej cieľov. Niektoré žiadosti v podstate nie je možné vyplniť bez pomoci poradcu. Stredobodom pozornosti musí byť právna istota pre jednotlivcov.

3.34. Pre terajšie programové obdobie 2014 – 2020 boli administratívne pravidlá pre EŠIF zhrnuté v jednom spoločnom nariadení⁽¹¹⁾. V zásade to možno hodnotiť pozitívne, pretože lepšia koordinácia vedie k zvýšeniu efektívnosti najmä pri výkone verejnej moci, aj keď jednotlivý žiadateľ z toho bude mať pravdepodobne menší úžitok, keďže jeden príjemca zriedka žiada o prostriedky z rôznych fondov. Úžitok z miestneho rozvoja vychádzajúceho z občianskej úrovne by mohol byť väčší v tých krajinách, v ktorých sa miestny rozvoj podporuje z viacerých fondov. Dôsledky spoločných pravidiel je potrebné ďalej preskúmať.

⁽¹⁰⁾ Stanovisko na tému *Súbor predpisov o obehovom hospodárstve* (Ú. v. EÚ C 264, 20.7.2016, s. 98).

⁽¹¹⁾ Nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (EÚ) č. 1303/2013 zo 17. decembra 2013 <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/SK/TXT/?qid=1489147469173&uri=CELEX:32013R1303>.

3.35. Súčasná politika rozvoja vidieka sa uskutočňuje v rámci EPFRV prostredníctvom programov rozvoja vidieka na základe priorít a prioritných oblastí. Tým vznikol systém silne roztrieštených programových prostriedkov, pretože rozdelenie na opatrenia, prioritné oblasti a priority sa spája s rôznymi rozpočtovými položkami a okruhmi. Oslabila sa tým zrozumiteľnosť programov a zvýšila sa administratívna záťaž pre orgány, čo je zas na úkor zdrojov na uskutočňovanie programov a znižuje sa tým možnosť dosiahnutia cieľov príslušných programov.

3.36. Bod 10 vyhlásenia obsahuje úvahy o výkonnosti a zodpovednosti v politike. Sú to zároveň usmernenia pre rozpočtovú prácu Komisie, ktorá v roku 2015 začala iniciatívu za rozpočet EÚ orientovaný na výsledky. Občania a daňovní poplatníci musia vedieť, k akým výsledkom vedú politiky a do akej miery sa dosahujú politické ciele.

V Bruseli 6. júla 2017

Predseda
Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru
Georges DASSIS
